

LISONIY SHAXS NUTQIDA HISSIY BELGILARNING IFODALANISHI

Rasulova Nigina Alisherovna

BDU Ingliz tilshunosligi” kafedrası o’qıtuvchısı

Murodova Shaxina

BDU 3-bosqich talabası

Annotatsiya: *ushbu maqolada matnlarda tasvirlanishi mumkin bo’lgan his tuyg’ular va his tuyg’ular turlari berilgan. Emotsionallikning lisoniy shaxs nutqida roli haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so’zlar: *Hissiy ifoda tuyg’u, matn, lisoniy shaxs, baxt, qayg’u, qo’rquv, g’azab, jirkanish va ajablanish*

Hissiy ifoda - bu hissiy holat yoki munosabatni bildiradigan xatti-harakatlardir. Hissiyotni ifodalash og’zaki yoki og’zaki bo’lmagan bo’lishi mumkin va o’z-o’zini anglash bilan yoki anglamagan holda sodir bo’lishi mumkin.

Matndagi his-tuyg’ularni tahlil qilish yozuvchilarning fikri va ta’sirchan niyatini shuningdek, ularning har xil mavzular nisbatan munosabati, baholari va moyilliklarini aniqlashga yordam beradi. Tuyg’ularni tahlil qilish bo’yicha oldingi ishlar turli xil matn janrlari bo’yicha qilingan. Tuyg’ularni tahlil qilish bo’yicha ish odatda ijobiy yoki salbiy yo’nalishni tan olishga qaratilgan. Kamroq o’rganilgan hissiyot sohalari orasida his-tuyg’ularning turlarini va ularning kuchini yoki intensivligini tan olish. Bu ishda biz matndagi his-tuyg’u ifodalarini aniqlash vazifasini hal qiling.

Hissiy ifodalarga tabassum yoki xo’mrayish kabi yuz harakatlari, yig’lash, kulish yoki "rahmat" aytish kabi oddiy xatti-harakatlar va xat yozish yoki sovg’a berish kabi murakkabroq xatti-harakatlar kiradi. Shaxslar o’zlarining his-tuyg’ularini qandaydir ongli ravishda boshqaradilar ammo his-tuyg’ularini ifodalash uchun ular o’zlarining hissiy yoki affektiv holatini ongli ravishda bilishlari shart emas. Psixologiya tadqiqotchilari Charlz Darvinning hissiyotni rivojlangan qobiliyat sifatida muhokama qilganigacha borib, his-tuyg’ular va hissiy ifodani tushuntirish uchun ko’plab turli xil va tez-tez raqobatlashadigan nazariy modellarni taklif qilishdi.[2] Tuyg’ularning umume’tirof etilgan nazariyasi mavjud bo’lmasa-da, hissiyot nazariyotchilari hissiyotlarni boshdan kechirish va ularni ovozlari, yuzlar va tanalar kabi turli yo’llar bilan ifodalash inson muloqotining kaliti ekanligiga qo’shiladilar.[3] Jamiyatning madaniy me’yorlari va e’tiqodlari uning a’zolarining hissiy ifodalariga ham ta’sir qiladi va shakllantiradi va bir madaniyatga mos va muhim ifodalar boshqasida taqiqlangan bo’lishi mumkin.[4]

Biz gaplarni hissiy jihatdan tahlil qilganimizda oltita asosiy hissiyotga ajratamiz: baxt, qayg’u, qo’rquv, g’azab, jirkanish va ajablanish (Ekman, 1992).

Tabiiyki, his-tuyg’u bo’lmagan sinfli jummlalar, matnlar bo’lishi ham mumkin.

Tuyg'uning tabiati va uning miya va tanada qanday namoyon bo'lishi haqida juda ko'p turli xil nazariyalar mavjud. Tuyg'u nazariyalarini bir-biridan ajratib turuvchi elementlardan, ehtimol, eng ko'zga ko'ringan hissiy ifodaga nisbatan turlicha qarashlardir.

Tuyg'u haqidagi ba'zi nazariyalar his-tuyg'ularni biologik jihatdan asosiy va odamlar va madaniyatlarda barqaror deb hisoblaydi.[2][7][8] Ular ko'pincha "asosiy tuyg'u" istiqbollari deb ataladi, chunki ular his-tuyg'ularni biologik asos sifatida ko'rishadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, insonning ichki, hissiy holatini aniqlash uchun shaxsning hissiy ifodalari etarli. Agar odam tabassum qilsa, u baxtlidir. Agar odam yig'layotgan bo'lsa, u g'amgin. Har bir his-tuyg'u izchil va o'ziga xos ifoda namunasiga ega va bu javoblar modeli boshqa his-tuyg'ular paytida emas, balki faqat shu hissiyot paytida ifodalanadi.

Mihalcea va Liu [6] o'z ishlarida ikkita alohida tuyg'uga e'tibor qaratishgan -baxt va qayg'u. Ular quvnoq va qayg'uli kayfiyat belgilariga ega yozuvchilar. Bu turli xil avtomatik his-tuyg'ularni tahlil qilish tajribalarida qo'llanilishi mumkin. Har bir jumlaning tegishli his-tuyg'u bilan belgilashlari kerak edi uning ta'sirchan mazmunini tavsiflovchi kategoriya. Ekmaning olti hissiyotiga [3], biz aralash tuyg'u va hech qanday his-tuyg'usiz bo'lishi qo'shildi, natijada jumalarda hissiyot sakkizta toifaga bo'lindi. Tuyg'ularni tahlil qilish odatda hujjatlarga qaratilgan bo'lsa-da, bu ishning asosiy e'tibori jumla darajasidagi tahlilga qaratilgan. Buning ortidagi asosiy fikr qaror, ko'pincha hikoya matnlarida his-tuyg'ularning dinamik rivojlanishi mavjud badiiy adabiyotda, shuningdek, suhbat matnlari va bloglarda topilgan.

Tilning ekspressiv vositalari - bu gapni urg'uli yoki ifodali qilish imkoniyatiga ega bo'lgan lisoniy shakl va xususiyatlardir. Ularni barcha - fonetik, grafik, morfologik, leksik yoki sintaktik darajalarda topish mumkin.

Ekspressiv vositalar va stilistik vositalar juda ko'p umumiyliklarga ega, ammo ular to'liq sinonim emas. Barcha stilistik vositalar ekspressiv vositalarga tegishli, ammo barcha ifodali vositalar stilistik vositalar emas. Ovoz balandligi, pauzalar, mantiqiy urg'u va intonatsiya, talaffuz kabi fonetik hodisalarning barchasi stilistik vositalarsiz ifodalanadi. Leksik ekspressiv vositalar kuchaytirgichlarning maxsus guruhi - dahshatli, daxshatli, mutlaqo kabilar yoki ta'kidlangan holda qo'llanilganda mantiqiy ma'nosini saqlaydigan so'zlar bilan tasvirlangan bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Aman, S.: "Identifying Expressions of Emotion in Text", Master's thesis, University of Ottawa, Ottawa, Canada (2007)
2. Baxriddinova, K. A. (2022). Voqelik obyektini perifrastik sinonimlar orqali ifodalash. Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes, 71-73. Retrieved from <http://www.conferenceseries.info/index.php/online/article/view/47>
3. Ekman, P.: "An Argument for Basic Emotions", Cognition and Emotion, 6, 169-200 (1992)

4. Jumaniyozovna, B. N. . (2023). COGNITIVE LINGUISTICS AS THE MODERN DIRECTION IN LINGUISTICS. Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes, 1–3. Retrieved from <https://www.conferenceseries.info/index.php/online/article/view/687>

5. Keshtkar, F., Inkpen, D.: “Using Sentiment Orientation Features for Mood Classification in Blog Corpus”, IEEE International Conf. on NLP and KE, Dalian, China, Sep. 24-27 (2009)

6. KODIROVA, H. (2023). INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA SOXTA DISKURSNING PRAGMATIK PARAMETRLARI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 29(29). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/8920

7. Rasulov, Z. (2022). ОБ ОБЪЕКТЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КОГНИТИВНОЙ СЕМАНТИКИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 8(8). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/4346

8. Rasulov, Z. (2022). INFORMATION FORMING TOOLS (FACTORS) IN THE STRUCTURE OF DISCOURSE. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 15(15). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/6981

9. Alisherovna, R. N. . (2023). Lisoniy Shaxs Nazariyasi Va Tilshunoslikda U Haqidagi Qarashlar. Miasto Przyszłości, 33, 193–196. Retrieved from <http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/1214>

10. Rasulova, N. A. (2021, November). Termin Va Terminologiya/Adabiyotshunoslik Terminlari. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 200-203).

11. Alisherovna, R. N. (2023). FUNCTIONAL ANALYSIS OF TEXTS IN ENGLISH AND UZBEKI. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11 (1), 185–187.

12. Rasulova, N. (2023). TILSHUNOSLIKDA “LISONIY SHAXS” TUSHUNCHASI QO‘LLANILISHI. Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes, 184–186. Retrieved from <https://www.conferenceseries.info/index.php/online/article/view/1040>

13. Yadgarova, Z. (2023). NUTQ ZANJIRINI HOSIL QILINISHIDA SEGMENT VA SUPERSEGMENT ELEMENTLARNING ROLI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 34(34). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/9730

14. YULDASHEVA, F. (2023). ЭТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ В ТВОРЧЕСТВЕ АЛИШЕРА НАВОИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 31(31). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/9271

15. Саидова, З. Х. (2022). BASIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS: Saidova Zulfizar Khudoyberdievna, Teacher of English Linguistics Department, Bukhara State

